

Katjamaarit

Neulontaa pohjoisessa

Katjamaarit & VillaInno ©

First published in 2025

Kannen kuva: Diptee Thapa, 2024

Taitto: Lola Cervantes

Valokuvat: Diptee Thapa, 2023-2025, Lola Cervantes 2025 & Katja Pääkkönen, 2024

Toimitus: Lola Cervantes, Diptee Thapa & Katja Pääkkönen, 2025

PDF

ISBN 978-952-337-503-1

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja D. Opintojulkaisuja, 41

ISSN 2737-0585

The permanent address of the publication

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-503-1>

PRINT

ISBN 978-952-337-504-8

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja D. Opintojulkaisuja, 44

ISSN 1238-3147

Sisällys

Tapaa taitaja: Kuka on Katjamaarit?	4
Katjan ateljee	5
Luonnossa juurtunut muotoilu	6
Käsityötaitoa sielulla	8
Suomalainen villa	12
Matka arktisten värien maailmaan	16
Enontekiö: koti maiseman keskellä	20
Neulominen ja kaavojen suunnittelu	22
Brändi-identiteetti ja verkkokauppa	24
Keskustelu Katjan kanssa	26
Loppusanat	29

Tapaa taitaja

Katjamaarit

Kuka on Katjamaarit?

Katjamaarit, Katja Pääkkönen, on käsityötaituri ja kuosisuunnittelija Enontekiön Hetasta. Hän valmistaa tuotteensa käsin ja luo kuvionsa pohjoisen maiseman ympäröimänä. Katja on erikoistunut neulekuvioden ja -ohjeiden suunnitteluun sekä käsinneulomiseen. Hän suunnittelee neuleet inspiroituen paikallisesta luonnosta ja perinteistä. Hänen ympäristösuhteensa ilmenee myös kasvivärjäyksen salojen tuntemisessa, ja paikallisilla luonnonväreillä värjäten syntyekin lankoja uniikkeihin neuleisiin. Perinnekäsitöitä hän on uudistanut tekemällä perinteisiä neulekuviota uudennlaisissa väriyhdistelmissä.

“Värjään lankoja itse luonnonväreillä. Kesällä löytyy paljon kasveja, joista saan keltaisen ja vihreän sävyjä. Syksyllä sienimetsästä löytyy monia sieniä, joita voi käyttää värjäykseen: verihelttaseitikkejä, männynsuomuorakkaita, tatteja. Suurimman osan värjäykseen tarvittavista kasveista ja sienistä löydän ihan kodin pihapiiristä.” -Katja

Katjan ateljee

Käsityöläisyys on vienyt Katjan mukanaan. Hän voi suunnitella melkein mitä vaan langoista, kankaista ja puusta. Ideoita pulppuaa välillä liikaakin, mutta parasta käsitöiden tekemisessä onkin hänen mukaansa oman luovuuden päästäminen valloilleen. Katja myös kuuntelee asiakkaitaan ja auttaa heitä saamaan omanlaisensa vaatteiden tai asusteen. Katja tekee tuotteita tilauksesta asiakkaidensa toiveiden mukaisesti: juuri sinun mittoille, toivotulla mallilla ja sinun valitsemien värien ja kuvioden mukaan.

“Tilaustöiden tekeminen lähtee asiakkaan tarpeista ja toiveista. Tosin monesti asiakas saattaa tilata esim. kauniit, pitkät, kuviovillasukat: ”kyllä sinä tiiät minkälaiset”. Sitten pitää tarkentaa väritoiveita, koko ja onko jokin tietty kuvio, jonka haluaa...” -Katja

Kuvat 1–2: Katja neuloo työhuoneessaan. Thapa, 2024.

Luonnossa juurtunut muotoilu

Katjamaaritin tuotteet on suunniteltu rakkaudella ja tarkoituksella: ne kertovat tarinan arktisen alueen elämästä; tarinan luonnon viisaudesta, jota voimme oppia eläimiltä, kasveilta ja myös villamateriaalilta itseltään. Jokainen tuote ja sen huolella harkittu muotoilu on tehty kestämään aikaa ja kantamaan perinteitä kohti tulevaa. Kun hankit Katjamaaritin tuotteen, tuet paikallista käsityötä, kestäväää kehitystä ja pohjoisen kulttuurin ja suomalaisen rikkaan villakäsityöperinteen säilyttämistä.

Käsityötaitoa sielulla

Katjamaaritin tuotteet ovat perinteiden ja huolenpidon ympäröimiä. Käsityötaitonsa kautta Katja luo eloa villaan. Hänen tuotteitaan päätyy kaikenikäisten ihmisten koteihin vastasyntyneistä isovanhempiin. Läheltä ja kaukaa tulevat vierailijat huomaavat hänen käsitöissään jotain erityistä: ne eivät ole vain matkamuuistoja, vaan palanen paikkaa.

Kuva 6: Neulotut kotitossut. Thapa, 2024.

Kuva 7: Hartiahuivi, yksityiskohta. Thapa, 2024.

Katjamaaritin käsitöiden arvo on lämmöllä tekemisen lisäksi materiaalien ainutlaatuisissa ominaisuuksissa, suomalaisen villan laadussa ja lähilampaiden hyvinvoinnissa. Valikoimalla hänen tuotteitaan tuetaan ympäristötietoista ja ympäristöä kunnioittavaa prosessia. Katjamaaritin valikoidut suomenlampaanvillaiset tuotteet eivät ole vain kauniisti muotoiltuja ja miellyttävän tuntuisia, vaan eettisiä ja elinikäisiä kumppaneita.

Katjamaaritin Lapin lapaset on neulottu kasvivärjättyillä langoilla. Kasviväreillä värjätyt langat ovat yhteensointuvammat kuin teollisesti värjätyt langat. Katja onkin uudistanut tätä perinteistä lapasmallia luonnonvärjättyjen villolankojen sävyillä ja niiden pehmeillä väriyhdistelmillä.

Lapin lapasten langoissa on käytetty värjäysaineina kokenillia, krappijuurta, omenapuun kuorta ja keltasipulin kuoria. Lankojen pohjaväreinä ovat luonnonvalkoinen ja vaaleanharmaa.

Lapaset ovat kaksikertaiset. Ensin on neulottu päällipuoli. Varren kuviot on tehty tavallisena kuvioneuleena ja kämmenen päällä oleva salmiakkikuvio intarsianeuleena. Vuori on neulottu poimien silmukat varren aloituksesta ja neuloen siitä lapanen peilikuvaksi. Päättelyn jälkeen vuori työnnetään lapsen sisään.

Suomalainen villa

Katjamaarit käyttää suomalaista villaa monissa käsintehdyissä tuotteissaan. Hänen pohjoisesta villasta valmistetut tuotteet ovat laadukkaita, sillä lähilampaiden, kuten suomenlampaan ja kainuunharmaksen, villa on ominaisuuksiltaan ainulaatuista: kestäväää ja joustavaa, hienojakoista ja luontaisesti kiiltävää, pehmeää ja useimmille ihmisille kutittamatonta.

Kuva 9: Neulottu villapaita lintukuviolla. Thapa, 2024.

Kuva 10: Neulotut kaksiosaiset vaatteet, hame ja pusero. Thapa, 2024.

Suomalaiset lammasrodut, suomenlammas ja kainuunharma, ovat Suomen alkuperäisiä lammasrotuja. Niiden villa on erityisominaisuuksiensa ansiosta arvokas materiaali käsityö- ja taideteollisuudessa. Paikalliset käsityöläiset, kuten Katjamaarit, tukevat suomalaisia lampureita myydessään ja tarjotessaan suomenlampaan villasta tehtyjä tuotteita. Tämän villan ja näiden villatuotteiden korkealaatuisuus on alueemme ja kulttuurimme erityisyys, joka on turhaan jäänyt tuontivillan jalkoihin. Katjamaarit tukee suomenlampaan ja kainuunharmaksen villan tuntemista ja antaa ihmisille mahdollisuuden kokea, miltä niiden villa tuntuu päällä. Neuleen omistaja saa pehmeän ja pitkäikäisen kumppanin, joka oikealla hoidolla säilyttää ominaisuutensa läpi yhteisten kokemusten.

Luota eettiseen ja jäljitettävään villaan

Laadukkaat kuidut

Suomenlampaan ja kainuunharmaksen villa on pehmeää ja kestävää. Se on erinomaista sen hienojakoisuuden, pehmyden ja lämpöä sekä kosteutta säätelevien ominaisuuksien vuoksi. Tämä tekee siitä iholla miellyttävän materiaalin, joten se sopii täydellisesti yllisten ja pitkäikäisten vaatteiden ja tekstiilien valmistukseen.

Vähähiilinen jalanjälki

Suomessa villaa tuotetaan suhteellisen pienellä hiilijalanjäljellä, jolloin ympäristövaikutus on pieni ja tuotteet ovat ekologisesti kestäviä. Sitoutuminen ympäristövaikutusten vähentämiseen varmistaa, että villavalintasi on hyväksi paitsi sinulle myös planeetalle.

Eläinten hyvinvointi

Suomessa valvotaan eläinten hyvinvointia. Kun lampaat kasvatetaan stressittömissä ympäristöissä varmistuen niiden terveys ja hyvät elinolosuhteet, saadaan hyvälaatuista villaa.

Jäljitettävyys

Ettinen villa on jäljitettävää. On hyvä tietää tarkalleen, mistä villasi tulee.

Eettinen tuotanto

Vastuullista villaa tuotetaan eettisten ohjeiden mukaisesti, mikä varmistaa oikeudenmukaisen kohtelun ja korvauksen kaikille prosessiin osallistuville työntekijöille. Sitoutuminen eettisiin standardeihin tukee yhteisöjä ja edistää kestäviä viljelykäytäntöjä.

Kuvat 11-12: Luonnollisen sävyistä suomalaista villaa, lampaita paikallisella maatilalla Lapissa. Cervantes, 2024.

Matka arktisten värien maailmaan

Kuvat 12-14: Luonnonväreillä värjättyjä lankoja, luonnonantimia ja keittiön ylijäämää värjäykseen, syksyinen väripaletti. Pääkkönen 2024-2025 ja Thapa 2023-2025.

“Värvään lankoja itse myös luonnonväreillä. Kesällä löytyy paljon kasveja, joista saa keltaisen ja vihreän sävyjä. Syksyllä sienimetsästä löytyy sieniä, joita voi käyttää värjäykseen: verihelttaseitikkejä, männynsuomuorakkaita ja tatteja. Suurimman osan värjäykseen tarvittavista kasveista ja sienistä löydän ihan kodin pihapiiristä.” -Katja

Kuva 15: Katja puutarhassaan värjäämänsä lankakokoelman kanssa. Kuva: Cervantes, 2025.

“Kasviväreillä värjätessä 100% villalankaan tulee pehmeämpi ja utuisempi väri kuin villasekoitelankaa värjättäessä, vaikka langat olisivat samassa värjäyspadassa. Kasviväreillä värjätessä värjäystulokseen vaikuttavat monet asiat: veden kovuus sekä kasvien keräys- ja keittoaika”. - Katja

Kuvat 16–17: Luonnonvärjätty villalankakerät myytävänä tuotteina, villan kuivaus värjäyksen jälkeen.
Kuvat Cervantes, 2025 ja Pääkkönen, 2025.

Enontekiö: koti maiseman keskellä

Enontekiön pääkylä on etelässä sijaitseva Hetta (Heahtta), jossa on noin 800 asukasta.

Hetan kylä sijaitsee Pallas-Yllästunturin kansallispuiston ja Ounasjärven vieressä. Matkailu, poronhoito ja perinteiset käsityöt ovat osa jokapäiväistä elämää.

Enontekiön maisemat ovat hiekkadyynien, vesiputousten, soiden ja arktisen kasviston koti. Luonto on kaikki kaikessa, sillä se sanelee elämän rytmin.

Kuvat 19–21: Enontekiön maisemia eri vuodenaikoina. Pääkkönen, 2024–2025.

Suomen korkein kohta, Halti, on 1 324 metriä keskimääräisen merenpinnan yläpuolella ja sijaitsee Enontekiön pohjoisosassa. Kunta rajautuu Ruotsin ja Norjan alueisiin, jotka kattavat Skandien vuoriston. Enontekiöllä on 450 kilometrin pituinen yhteinen raja Norjan ja Ruotsin kanssa.

Neulominen ja kaavojen suunnittelu

“Olen aina tykännyt tehdä käsitöitä eri tekniikoilla. Omien tuotteiden myyminen alkoi joulumyyjäisistä, mihin tuttavani minua kehotti osallistumaan. Alusta asti olen suunnitellut neuleiden kuviot itse. Kuvioden suunnitteluun saan inspiraatiota ympäröivästä luonnosta. Käsitöistäni voi löytää monia pohjoisen eläimiä: riekkoja, poroja, kettuja ja naaleja. Myös ympäröivän luonnon värit, luonnonilmiöt ja vuodenajat inspiroivat neuleiden suunnittelua, kuvioita ja värejä. Välillä erilaisia ideoita tulee mieleeni liikaakin, eikä kaikkia ehdi toteuttamaan. Monesti jokin idea jää muhimaan ajatuksiini ja jalostuu joskus jopa ihan erilaiseksi kuin alkuperäinen ajatus.” - Katja

Kuvat 24–25: Katja neuleidensa kanssa ja hiljainen neulontahetki ulkona. Thapa, 2024–2025.

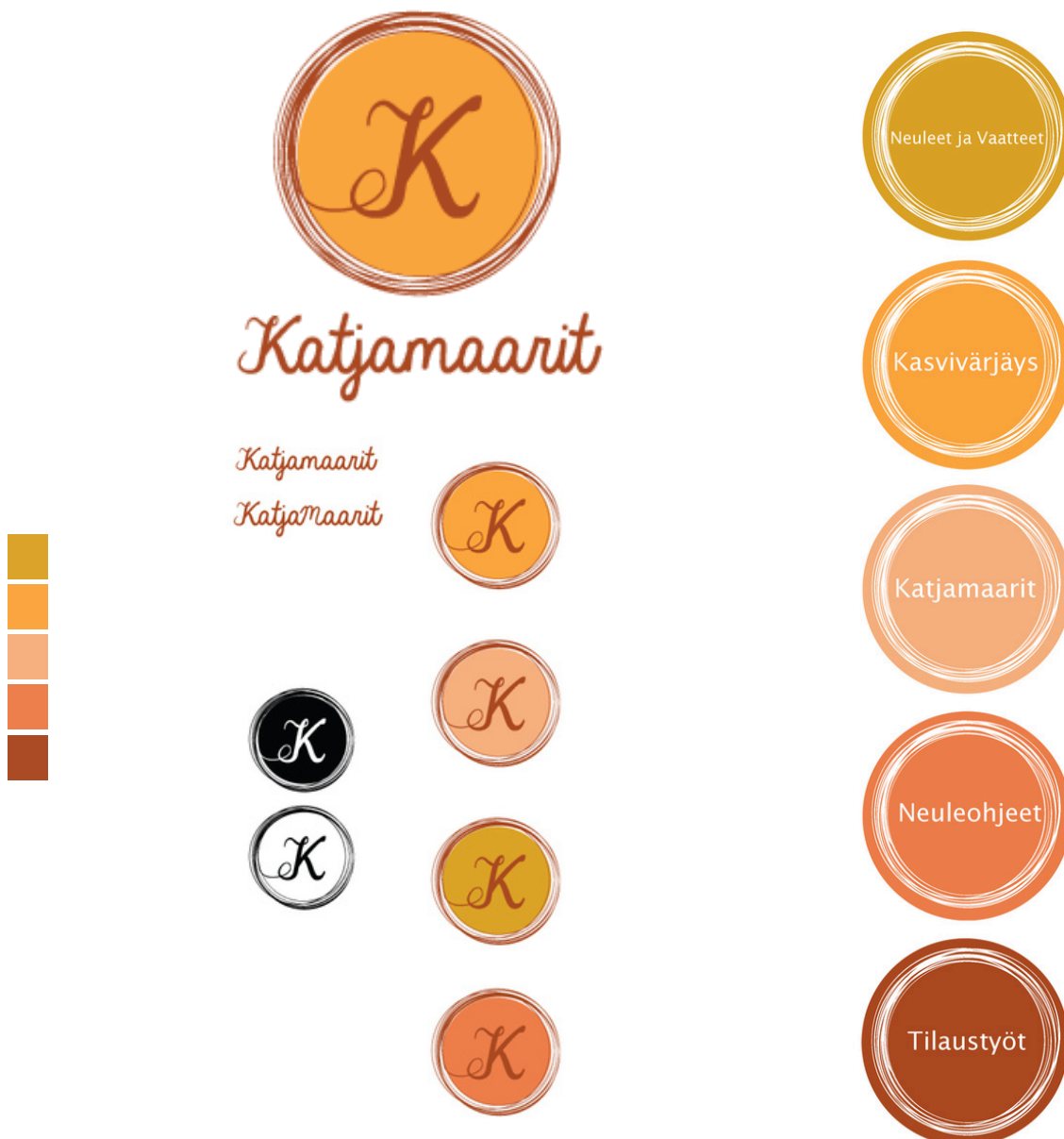

“Neuleiden suunnittelun ideana voi olla jokin tietty lanka, väri tai kuvio, ja asiakkaan toiveet. Teen sekä värikkäitä että yksivärisiä neuleita. Neuleen kuvion suunnittelen tietokoneella. Monesti alkuperäiseen suunnitelmaan tulee muutoksia. Valitut värit eivät sovi yhteen tai ovat liian saman sävyisiä, eikä kuvio erotu. Myös kuvioon tulee monesti muutoksia, koska alkuperäinen suunnitelma ei näytäkään hyvältä valmiissa neuleessa”. - Katja

Brändi- identiteetti ja verkkokauppa

Diptee Thapa suunnitteli typografian, väripaletin ja brändi-identiteetin vuosina 2023–2025. Monivuotisen yhteistyön aikana VillaInno-tiimi on ollut mukana suunnitteluprosesseissa ja Lola Cervantes on suunnitellut myös muita brändimateriaaleja.

Yhteistyö kattoi verkkosivuston ja verkkokaupan uudelleensuunnittelun Diptee Thapan johdolla. Lisäksi VillaInnotiimi kehitti sosiaaliseen mediaan ja painotuotteiksi materiaaleja, kuten postikortteja, kasvivärjätyille langoille vyötteen, lahjakortin ja valokuvauspaketin. Verkkokauppa on nyt toiminnassa tarjoten valmiita tuotteita, yksilöllisesti tilauksesta tehtyjä neuleita ja ohjeita askarteluun.

Kuvat 26–27: Kuvia Katjamaaritin verkkosivuilta.

Keskustelu Katjan kanssa

Haastattelija: Lola Cervantes, VillaInno

LC: Mikä inspiroi sinua työskentelemään luonnonvärien kanssa ja miten kehität väripalettiasi?

KM: Luonnonväreillä värjääminen on todella mielenkiintoista ja mukaansa tempaavaa tekemistä. Joka kerta saa pienellä jännityksellä odottaa, mitä väriä lankoihin tulee. Samoilla värilähteillä saa monia erisävyjä ja värejä erilaisiin lankoihin, sillä langan materiaali vaikuttaa lopputulokseen: 100% suomenlampaan villalankaan tulee pehmeämpi ja utuisempi väri kuin sekoitevillalankaan, johon tulee voimakkaampi ja kirkkaampi väri. Langan väri vaikuttaa myös lopputulokseen. Luonnonvalkoiseen lankaan tulee keltainen väri ja taas vaaleanharmaaseen tulee vihreä väri. Tykkään kokeilla uusia värilähteitä, joita luonnosta löytyy. Monesta kasvista saa keltaista väriä, siksi minua kiinnostaakin löytää muita värejä antavia kasveja.

LC: Voisitko kertoa meille työn kulustasi – villasta valmiiseen neuleeseen – mukaan lukien värjäys, neulominen jne.?

KM: Neuleeni syntyvät monin tavoin.

1. Värjään lankoja eri väriaineilla ja katson mitä värejä saan aikaiseksi. Sitten valitsen langat, joilla haluan neuloa. Ruutupiirroksen teen tietokoneohjelmalla (stitchfiddle). Kun ruutupiirros ja sanallinen ohje ovat valmiit, on neulomisen vuoro.
2. Saan idean neuleesta, kuviosta tai pintaneuleesta. Suunnittelen ruutupiirrosmallin ja kirjoitan ohjeen. Valitsen jo olevista langoista tai värjään haluamiani värillisiä lankoja. Sitten vaan puikot heilumaan ja neulomaan neule valmiiksi.
3. Haluan tehdä juuri jostain tietystä langasta jotakin: luonnonvärisestä tai valmiiksi värjätystä langasta. Mietin ja tutkin kirjoista erilaisia kuviota ja pintaneuleita, mikä olisi sopiva juuri tälle langalle. Kun mieluinen malli löytyy, aloitan tekemisen. Joskus aloitan tekemisen ilman ohjetta ja kirjoitan ohjeen tekemisen yhteydessä tai vasta neuleen valmistuttua.

LC: Mitkä ovat suurimmat haasteet, joita kohtaavat värjätessasi luonnonmateriaaleilla – vaihtelevuus, värinkesto, vuodenaikojen vaihtelu – ja miten hallitset niitä?

KM: Suurin haasteeni on saman värinsävyn saaminen. Isompaan neuleeseen, kuten villapaitaan, pitää kaikki saman sävyn langat värjätä samassa värjäyserässä. Toisaalta pitää olla myös tarpeeksi iso astia värjäystä varten ja riittävä määrä väriainetta.

Vuodenajat vaikuttavat myös värjäykseeni. Värjään ulkona pienellä puuliedellä, joten talviaikaan värjääminen ei onnistu pakkasen ja lumen vuoksi. Kesällä taas helle, sääsket ja mäkäräiset haittaavat työskentelyä. Kuivana aikana maastopalovaroitukset estävät tulen teon ulkona. Kuivuus haittaa myös värjäyksiäni, koska käytän sadevettä.

LC: Miten ideasi ja inspiraatioisi muuttuvat neulekuvioiksi, tekstuureiksi, muodoiksi ja mallistojen teemoiksi?

KM: Monet ideani saan luonnosta, väreistä, maaston muodoista, kasveista ja eläimistä. Neulekuvioita on välillä haasteellista tehdä, koska silmukat asettavat tietyt rajat muotonsa vuoksi. Siksi kaarevien muotojen tekemisessä on haasteita. Erilaiset langat vaikuttavat myös paljon lopputulokseen. Sama malli erilaisella langalla voi olla aivan erilainen.

LC: Ajatteletko ideaa suurella innolla vai aloitatko heti? Millainen on kaavan suunnitteluprosessisi?

KM: Ideoita erilaisiin neuleisiin syntyy paljon. Jotkin ideat saattavat muhia ajatuksissa pitkäänkin ja päätyvät sitten jossain vaiheessa paperille ja neuleeksi. Toiset ideat eivät koskaan tule valmiiksi ja toiset taas ovat niin innostavia, että niitä on päästävä heti tekemään. Saatan alkaa neulomaan heti ja vasta sen jälkeen kirjoitan ohjeen paperille, varsinkin raidallista, yksiväristä ja jotain helppoa pintaneuletta tehtäessä. Toisaalta suunnittelen ohjeen ja ruutupiirroksen valmiiksi ja sopivien lankojen löydyttyä aloitan neulomisen. Olipa suunnitteluprosessi mikä tahansa, yleensä joutuu työtä purkamaan ja muuttamaan alkuperäistä suunnitelmaa. Värit eivät erotukaan toisistaan kuviossa tai kuvion kuvat eivät näytäkään valmiissa neuleessa hyvältä. Jos tekemisessä jokin epäilyttää, kannattaa purkaa ja aloittaa uudelleen heti alkuvaiheessa. Olen joskus purkanut melkein valmiin lapasen, koska kuvio siinä ei ollut mieleinen. Kun lopputulos ei ole mieluinen, tekeminen on hidasta eikä se huvita.

LC: Mitä toivot tutkivasi seuraavaksi luonnonväreistä?

KM: Veriseitkillä värjääminen on vielä kokeilematta. Niitä minulla on vähän kerättynä, toiveissa on saada lisää. Hevonhierakan siemenillä värjääminen kiinnostaa myös. Minulla on myös erilaisia kääpiä odottamassa värjäämistä. Purkkivärjäyksessä minua kiinnostaa eri väriaineiden sekoittuminen ja värikkään, pätkävärjätyn, langan tekeminen. Keittovärjäyksessä hauan kokeilla kirjavan langan värjäämistä solmutekniikalla.

LC: Mitä toivot tutkivasi seuraavaksi neulekuvioissa?

KM: Olen tehnyt paljon kirjoneulekuvioita neuleisiin. Seuraavaksi kiinnostaisi suunnitella pintaneuleita villapaitoihin. Myös yksiväriseen, raidalliseen neuleeseen kirjontakuvioiden tekeminen olisi uutta ja kiinnostavaa. Tästä onkin jo idea muhimassa.

LC: Mitä sinulle merkitsee työskennellä materiaaleilla, jotka ovat usein niin sidoksissa paikkaan, lammasrotuun ja perinteeseen?

KM: Tykkään tehdä suomenlampaan villasta, koska se on pehmeää ja lämmintä. Käytän mielelläni pienten paikallisten tuottajien villoja, koska heiltä saa erilaisia laatuja ja erikoislankoja. Olen muokannut periteisiä neuletuotteita tekemällä niitä kasvivärjätyillä langoilla.

LC: Millainen on suhteesi väreihin ja miten maisema tai vuodenajat inspiroivat väripalettiasi?

KM: Luonnonvärit ovat hyvin kiinnostava ja innostava tapa saada uusia värejä lankoihin. Olen kiinnostunut kokeilemaan uusia kasveja värien lähteinä. Esimerkiksi koivunlehdistä saa eri aikoina kesää erilaisia sävyjä: alkukesästä kirkkaan keltaista ja pudonneista keltaisista lehdistä rusehtavia sävyjä. Ruska täällä pohjoisessa Lapissa inspiroi väreihin ja malleihin. Talvella revontulet ja kaamos antavat väri-inspiraatioita neuleisiin.

LC: Monet asiat työssäsi viestivät kestävydestä. Mitä kestävä käytäntö sinulle merkitsee – ei vain materiaalien, vaan myös sen suhteen, miten elät ja teet työtäsi?

Kasvivärjäyksen teen ulkona pienellä puuliedellä. Siinä poltan roskapuuta ja oksia. Keittovesi on sadevettä. Huuhteluveden voin käyttää uudelleen lisänä jälkivärjäyksessä. Etikkavesihuutelussa teen useamman värjäyserän huuhtelun. Langoista käytän kaikki: pienet lankakerät käytän monivärisiin neuleisiin tai kuvioihin. Pienimmät langanpätkät olen laittanut linnuille pesänrakennustarpeiksi.

Kuva 28: Katja pihallaan metsänreunassa lankakokoelmansa kanssa. Cervantes, 2025.

Kiitokset:

Katjamaarit
VillaInno-hanke
Lapin Yliopisto
Diptee Thapa
Lola Cervantes

